



FÖRUNDERSÖKNING LÄNGS MED RIKSVÄG 35

Rapporter från Arkeologikonsult 2024:3667

Arkeologisk förundersökning
Lämning L2019:718, L2019:689, L2019:687 samt L2008:3049
Fastighet Fillinge 1:1 och Fillinge 1:4
Bankekind socken
Linköpings kommun
Östergötlands län
Projektnummer 3667

Författare Ingela Harrysson



Uppdragsgivare:	Länsstyrelsen i Östergötlands län
Länsstyrelsens diarienummer:	431-7464-2023
Länsstyrelsens beslutsdatum:	2023-07-05
Uppdragsnr i KMR:	202301231
Företagare:	Trafikverket
Fastighet:	Fillinge 1:1 och 1:4
Berörda lämningar, KMR:	L2019:718 (grav- och boplotsområde), L2019:689 (boplotsområde), L2019:687 (boplotsområde), L2008:3049 (hägnad).
Typ av undersökning:	Arkeologisk förundersökning
Utförandetid, fältarbete:	27–30 november 2023
Inmätningssystem:	RTK-GPS
Koordinatsystem:	SWEREF99 TM
Höjdssystem:	RH2000
Projektledare:	Ingela Harrysson
Rapportansvarig:	Ingela Harrysson
Fältpersonal:	Ingela Harrysson, Sofia Lindell
Planer och layout:	Sverker Holmqvist
Fynd:	Inga fynd tillvaratogs

ARKEOLOGIKONSULT
Karins väg 5, 194 61 Upplands Väsby
Tel: 08-590 840 41
www.arkeologikonsult.se

Fastighetskartan (Topografi 10 och Fastighetsindelning): ©Lantmäteriet
Omslagsbild: Norra delen av förundersökningsområdet i vinterskrud. Fotografi från söder.

Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.
Villkor finns tillgänglig på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

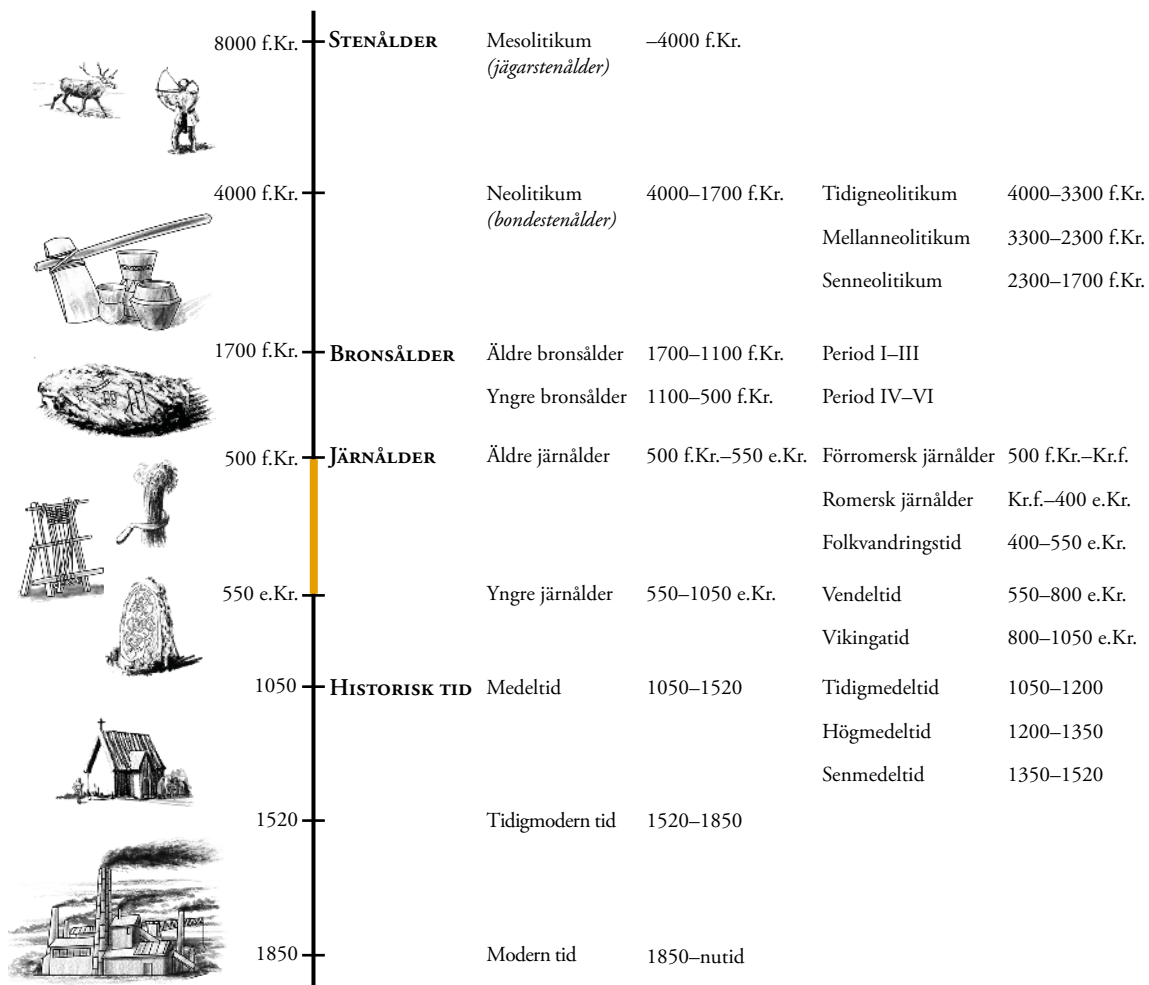
FÖRUNDERSÖKNING LÄNGS MED RIKSVÄG 35

Rapporter från Arkeologikonsult 2024:3667

Arkeologisk förundersökning
Lämning L2019:718, L2019:689, L2019:687 samt L2008:3049
Fastighet Fillinge 1:1 och Fillinge 1:4
Bankekind socken
Linköpings kommun
Östergötlands län
Projektnummer 3667

Författare Ingela Harrysson





ANTIKVARISK BEDÖMNING

Antikvarisk bedömning anger hur man enligt kulturmiljölagen (1988:950), och till viss del även skogsvårdslagen (1979:429), bedömt lämningen och dess eventuella lagskydd vid registreringstillfället. Den slutgiltiga bedömningen görs alltid av Länsstyrelsen.

Fornlämning är en lämning som omfattas av skydd enligt kulturmiljölagen. För att en lämning ska kunna bedömas som fornlämning krävs att den tillkommit före 1850, är en lämning efter människors verksamhet under forna tider, som har tillkommit genom äldre tiders bruk och som är varaktigt övergiven. Det är förbjudet att utan tillstånd från Länsstyrelsen rubba, ta bort, gräva ut eller på annat sätt ändra eller skada en fornlämning.

Möjlig fornlämning innebär att man vid registreringstillfället inte kunnat ta ställning till om lämningen är en fornlämning

eller inte. Lämningen måste vara bekräftad i fält. Möjlig fornlämning kan även anges för en lämning som har undersökts i samband med en arkeologisk undersökning, men där man inte fastställt lämningens utbredning.

Övrig kulturhistorisk lämning används för kulturhistoriska lämningar som har tillkommit efter 1850, men som ändå anses ha ett antikvariskt värde. Bedömningen används även för vissa lämningar som inte uppvisar fysiska spår, till exempel fyndplats eller plats med tradition.

Ingen antikvarisk bedömning används för lämningar som blivit helt borttagna genom en arkeologisk undersökning eller förstörda. Inget skydd enligt kulturmiljölagen kvarstår. Lämningar som endast är kända via kartmaterial, skriftlig eller muntlig källa och inte har kunnat återfinnas i fält, kan inte heller ha en antikvarisk bedömning.

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING.....	7
INLEDNING OCH SYFTE	7
TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSBILD	8
TIDIGARE ARKEOLOGISKA UNDERSÖKNINGAR.....	10
GENOMFÖRANDE	12
ANALYSER	17
MÅLUPPFYLLELSE OCH FÖRÄNDRING I KULTURMILJÖREGISTRET.....	17
REFERENSER	18
Litteratur	18
Digitala källor	18
BILAGOR.....	19
Bilaga 1. Schakt	19
Bilaga 2. Kontexter	21



Figur 1. Förundersökningsområdet markerat mot bakgrund av Terrängkartan, skala 1:50 000.

SAMMANFATTNING

Arkeologikonsult har utfört en arkeologisk förundersökning inom två områden inför planerad breddning av riksväg 35, söder om Linköping, inom fastigheten Fillinge 1:1 och 1:4, Linköpings kommun. Fältarbetet genomfördes under november 2023 och omfattade sökschaktning, metall-detektering och anläggningsgrävning i anslutning till de sedan tidigare kända fornlämningarna L2019:718 (grav- och boplotsområde), L2019:689 (boplotsområde), L2019:687 (boplotsområde) och L2008:3049 (hägnad).

I samband med arbetsmiljöarbetet inför fältarbetet kom delar av förundersökningsområdena att

minskas då schaktning närmare riksväg 35 skulle innebära en omfattande TA-Plan som inte bedömdes som rimlig att använda då fältarbetet beräknades pågå under ca 5 dagar per område. Syftet med förundersökningen ändrades i samband med detta till att enbart avgränsa fornlämningarna. På grund av sen tillgänglighet till förundersökningsområdena utfördes fältarbetet i vinterförhållanden.

Förundersökningen resulterade i två stolphål och ett störhål som undersöktes och togs bort under förundersökningen. Lämningarna registrerades som ett boplotsområde med status undersökt och borttagen ingen antikvarisk bedömning.

INLEDNING OCH SYFTE

Arkeologikonsult har på uppdrag av Länsstyrelsen i Östergötlands län utfört en arkeologisk förundersökning längs med riksväg 35, Linköpings kommun och Östergötlands län (dnr 431-7464-2023). Förundersökningen föranleddes av att Trafikverket planerar att bredda väg 35 som sträcker i norrsydlig riktning mellan Linköping och Åtvidaberg (figur 1).

Vid arbetsmiljöarbetet inför fältarbetet kom delar av förundersökningsområdena att minska då

schaktning närmare riksväg 35 skulle innebära en omfattande TA-Plan som inte bedömdes som försvarbar ekonomiskt då fältarbetet beräknades pågå under en förhållandevis kort period. I samband med detta och efter samråd med länsstyrelsen ändrades förundersökningens syfte till att enbart avgränsa eventuella fornlämningar inom förundersökningsområdena.

TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSBILD

Förundersökningsområdet utgjordes av två långsmala ytor längs med Riksväg 35 vid Fillinge och delades in i norra och södra området (figur 3). Riksväg 35 löper mellan Linköping och Åtvidaberg genom ett varierat landskap och aktuell sträcka berörde övergången mellan slättbygd och skogsmark. Från sjön Roxen i norr löper ett flertal vattendrag mot söder. Närmast belägen till förundersökningsområdet är Kräpplingeån 500 meter österut och i väster finns de större sjöarna Svinstadsjön och Värnässjön.

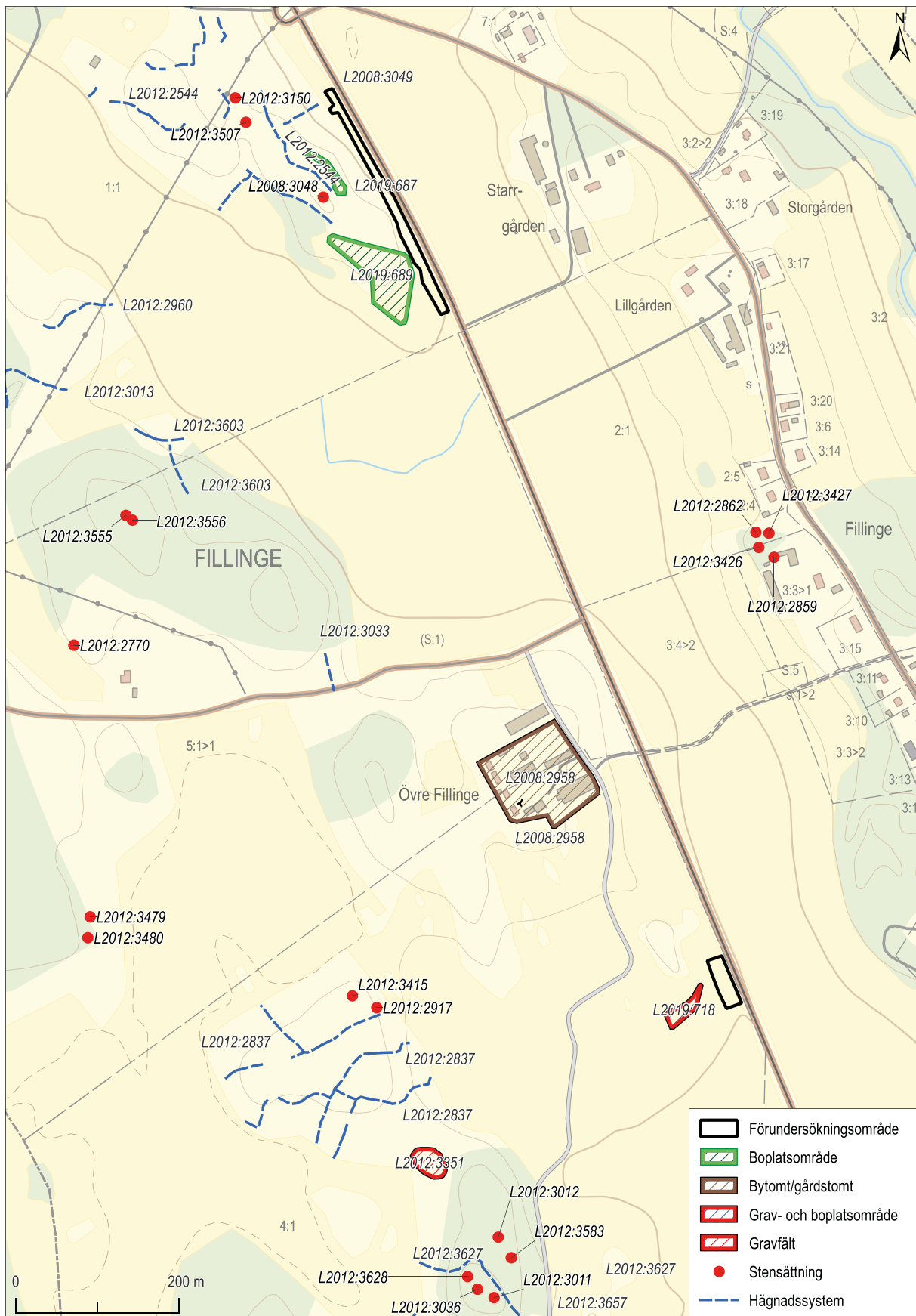
Det norra förundersökningsområdet var ca 300 meter långt och mellan ca 10-15 meter brett (figur 2). Längst i söder bestod det av åkermark i sluttning som steg från cirka 1 till 5 meter över den nedsprängda vägbanan. Centralt i området fanns hagmark på berg med sluttning mot öster, ställvis beväxt av lövträd. Nivåskillnaden gentemot vägbanan var här cirka 5–10 meter. Det centrala bergiga området sluttar kraftigt i norr och terrängen är här mycket blockrik och svårframkomlig. Nedanför berget övergår terrängen till lågt liggande åkermark och förundersökningsområdet låg här cirka 1 meter under vägbanans höjd. Det norra undersöknings-

området ligger på 71-75 m ö.h. från södra till norra delen, medan de mer högbelägna centrala delarna ligger på ca 80 m ö.h.. I väster gränsar området till ett större fornlämningskomplex bestående av boplatsområden, skärvstenshögar, flera stensättningar, hägnader och hägnadssystem. Hägnaderna består av stensträngar som återfinns på flera av höjderna i området och som preliminärt daterats till äldre järnålder. Här har stensträngssystemet en sammanlagd längd av cirka 700 meter och utgör sannolikt rester efter inhägnade ytor för bete och slätter som knyter an till både bebyggelse och gravar.

Det södra förundersökningsområdet var ca 60 meter långt och ca 20 meter brett och ligger på 75-77 m ö.h.. Området låg i sluttning i plöjd åkermark på samma nivå som vägbanan. I anslutning till området finns också ett trädbeväxt åkerimpediment täckt med odlingssten. Grav- och boplatsområde L2019:718 var registrerad 15 meter väster om förundersökningsområdet och ca 300 meter väster om detta finns ytterligare ett stort hägnadssystem som ligger tillsammans med stensättningar och ett mindre gravfält.



Figur 2. Översiktsbild av norra områdets södra del med omgivning. I bakgrunden ses gården Övre Fillinge gård och på östra sidan om vägen gårdarna Fillinge och Lyckås. Fotografi från norr.



Figur 3. Det norra och södra förundersökningsområdet och de närmast liggande fornlämningarna som de var registrerade i Kulturmiljöregisteret vid tidpunkten för förundersökningen. Mot bakgrund av Fastighetskartan. Skala 1:7000

TIDIGARE ARKEOLOGISKA UNDERSÖKNINGAR

Närområdet kring förundersökningsområdet inventerades första gången på 1940-talet och då uppmärksammades bland annat de tidigare nämnda hägnadssystemen. Därefter kom det att dröja fram till 2011 då en arkeologisk utredning etapp 1 utfördes längs med riksväg 35 i form av kart- och arkivstudier med efterföljande fältinventering. I samband med inventeringen uppmärksammades ytterligare delar av hägnadssystemet, en stensättning och Fillinge bytomt med äldsta belägg från 1357 (Svarvar & Persson 2011).

närheten av nu aktuella förundersökningsområden (Lundgren 2019). I anslutning till det norra området påträffades lämningar av boplatsskikt (figur 4). Totalt framkom 16 anläggningar av förhistorisk karaktär, bland annat åtta härdar och ett stolphål. Anläggningarna kom sedan att i KMR registreras som två boplatssområden, L2019:687 och L2018:689. Inom boplatssområde L2019:687 daterades en grophärd genom ¹⁴C-analys till perioden 20 f.Kr - 140 e.Kr., dvs. tidig romersk järnålder. I anslutning det ödra förundersökningsområdet

Under 2018 utfördes en arkeologisk utredning etapp 2 som omfattade sökschaktning bland annat i



Figur 4. Norra förundersökningsområdet med schakten från utredningen 2018 samt fornlämningar i området. Skala 1:3 000

påträffades vid utredningen lämningar av boplatsskarakteristik, en grav samt lager innehållandes brända ben (figur 5). Anläggningarna bestod bland annat av härdar. En av härdarna har genom ^{14}C -analys daterats till perioden 160 f.Kr - 60 e.Kr, dvs förromersk - romersk järnålder. Den påträffade graven var en oval stensättning som låg intill ett markfast block. På stensättningens östra sida framkom ett

lager med skärvsten med fynd av keramik och ett fåtal bitar obränt ben. Ett kornfragment från lagret har genom ^{14}C -analys daterats till 260–540 e.Kr, dvs. romersk järnålder - folkvandringstid. Keramiken utgörs av fragment från minst fyra kärl varav ett har varit perforerat (Lundgren 2019).

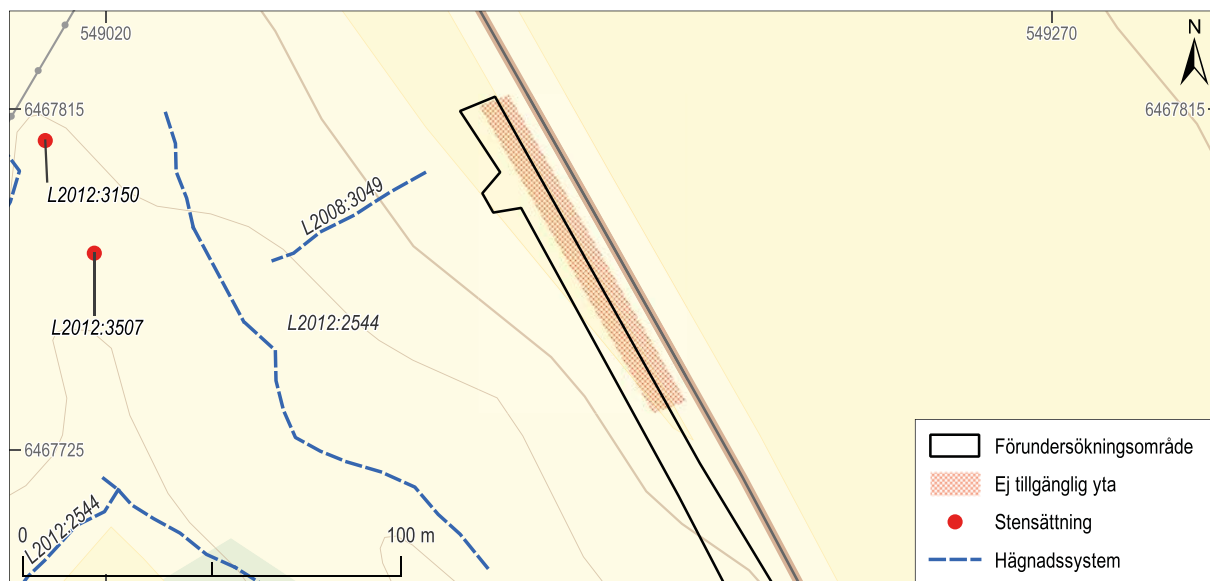


Figur 5. Södra förundersökningsområdet med schakten från utredningen 2018 samt fornlämningar i området. Skala 1:3000

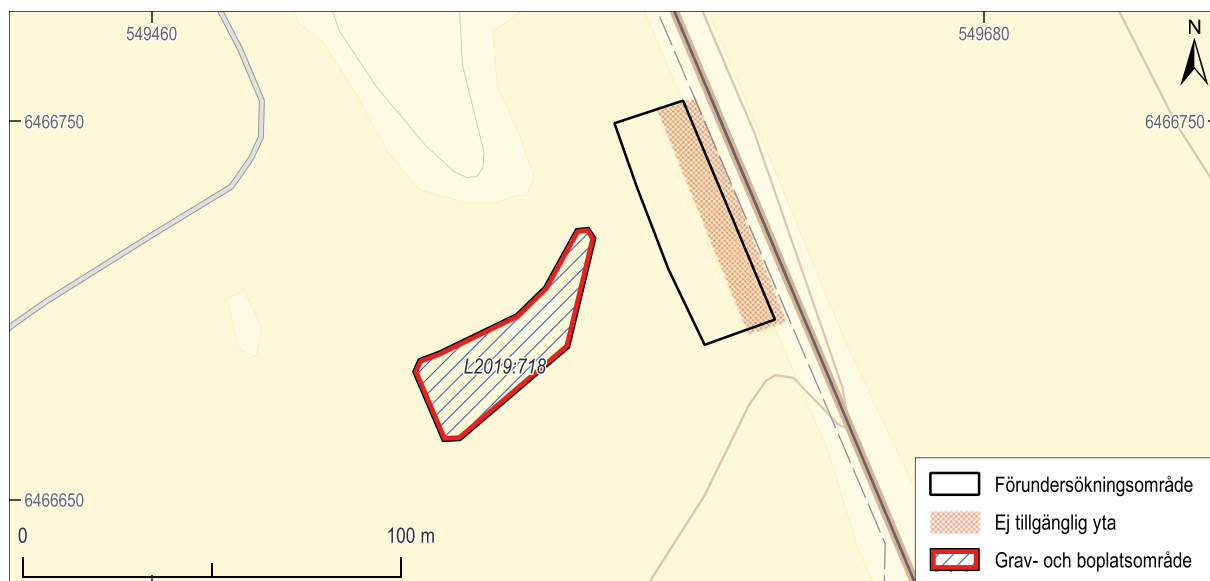
GENOMFÖRANDE

I samband med arbetsmiljöarbetet inför fältarbetet kom delar av förundersökningsområdena att minskas då schaktning närmare riksväg 35 skulle innebära en omfattande TA-Plan som inte bedömdes som rimlig i detta skede. Förundersökningsområdena minskades därför i öster mot väg 35 för att ha en tillräcklig säkerhetszon (figur 6 och 7). Den sam-

manliga ytan för förundersökningen minskades till 3 400 m² från ursprungliga 4 600 m². På grund av sen tillgänglighet till förundersökningsområdena fick fältarbetet utföras under vinterförhållanden vilket medförde att schaktning och dokumentation tog längre tid.



Figur 6. Skrafferat område utgör den yta som utgick av norra förundersökningsområdet. Mot bakgrund av Fastighetskartan. Skala 1:2000



Figur 7. Skrafferat område utgör den yta som utgick av södra förundersökningsområdet. Mot bakgrund av Fastighetskartan. Skala 1:2000

De aktuella boplatsområdena avgränsades inom förundersökningsområdet genom sökschaktning (figur 8). Jorden togs bort skiktvis med grävmaskin ned till orörd nivå. Vid sökschaktningen söktes matjorden av med metalldetektor. De framkomna anläggningarna rensades och dokumenterades i plan. Dokumentationen utfördes digitalt med hjälp av RTK- GPS, digitala kontextblanketter, och foto-

grafering med digital systemkamera. Vid efterarbetet använde vi oss av Arkeologikonsults GIS-baserade databas Siteworks samt QGIS för behandling av analys- och mätdata.

På grund av begränsning inom flygzon och den kalla väderleken kom drönare inte att användas för fotografering.



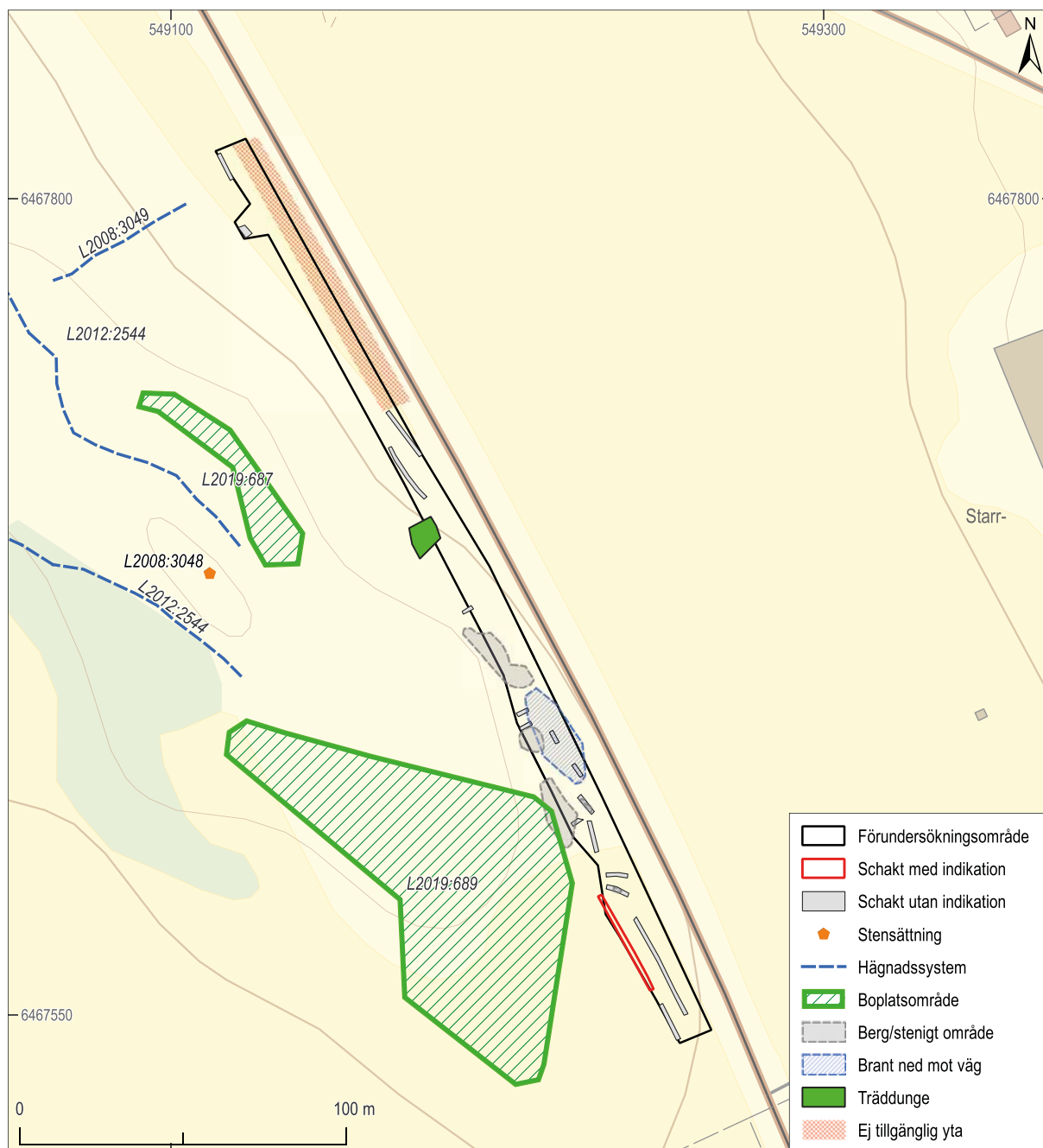
Figur 8. Ett av schakten intill vägen inom norra förundersökningsområdet. Till höger i bilden syns höjdpartiet och branten ned mot vägen. Foto från norr.

RESULTAT

Totalt togs 23 sökschakt upp med en sammanslagen area på ca 380 m² vilket utgör drygt 10% av förundersökningsområdena (se bilaga 1).

Inom norra området som låg öster om bland annat L2019:689 togs 17 schakt upp (figur 9). De cen-

trala delarna av området var topografiskt svårtillgängligt för schaktning med branter ned mot vägen och berg i dagen. På grund av topografin och det mycket tunna vegetationsskiktet bedömdes dock den centrala ytan inte kunna innehålla ej synliga lämningar.



Figur 9. Schaktplan för norra området med samtliga upptagna schakt och tidigare kända lämningar från KMR. Mot bakgrund av Fastighetskartan. Skala 1:2000.

Schakten var 0,2–0,5 meter djupa. I ett av schakten (3114) i den södra delen framkom två stolphål och ett störhål (figur 10). Stolphålen och störhålet

undersöktes och togs bort. I övriga schakt framkom inget av antikvariskt intresse.

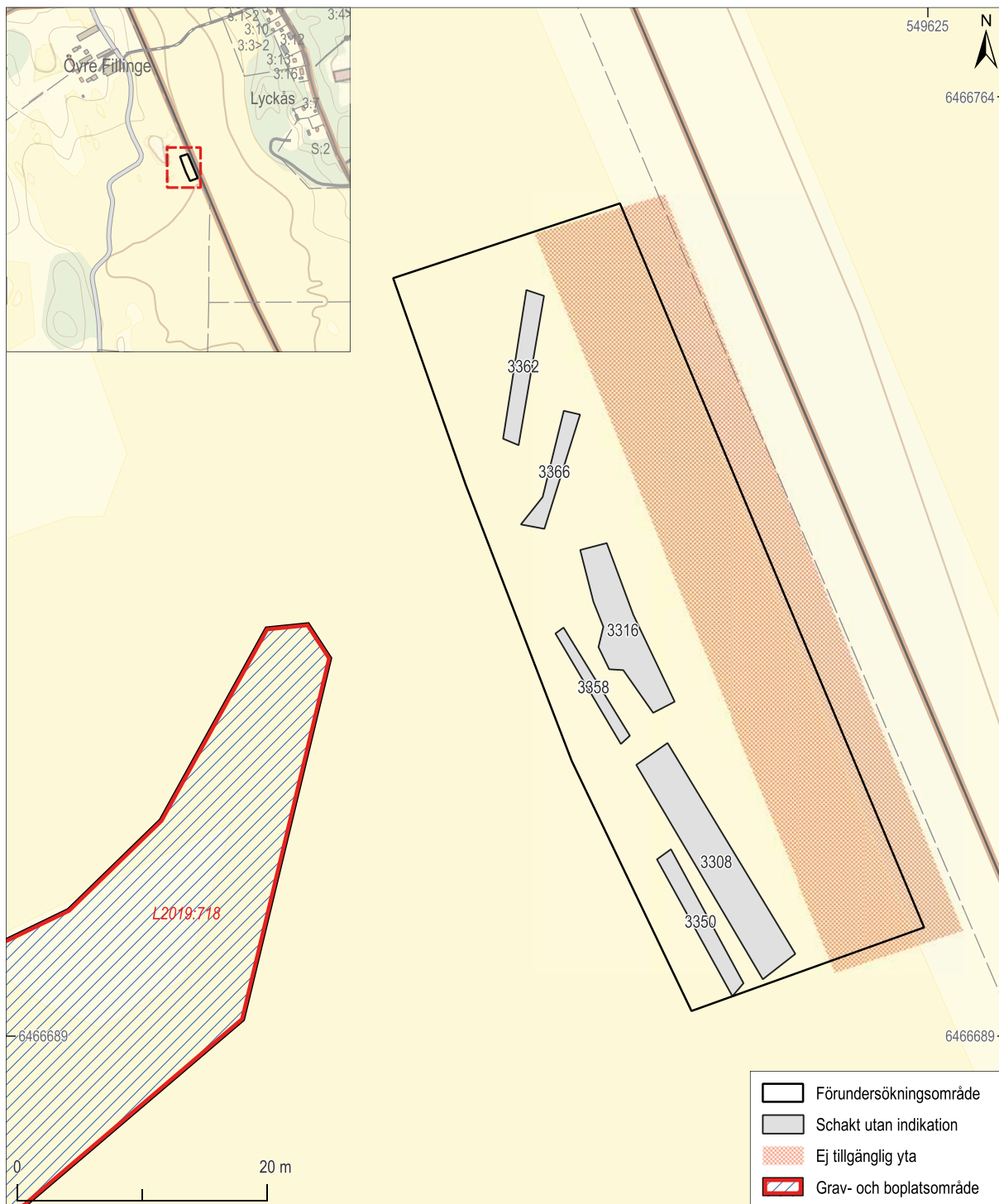


Figur 10. Plan över de framkomna anläggningarna i schakt 3114, mot fastighetskartan. Skala 1:200. Översikt skala 1:15 000.

Inom det södra området som låg öster om L2019:718 togs sex schakt upp (figur 11). Schakten var mellan 0,3–0,4 meter djupa och inget av anti-kvariskt intresse framkom. I ett av schakten påträffades en skålformad mörkfärgning som bedömdes utgöra gropen efter ett stenlyft. I samma område

fanns flera liknade gropar där samtliga hade lucker humös fyllning.

Inga fornfynd påträffades under förundersökningen.



Figur 11. Schaktplan för södra området med samtliga upptagna schakt och tidigare kända lämningar från KMR. Skala 1:500. Översikt skala 1:15 000.

ANALYSER

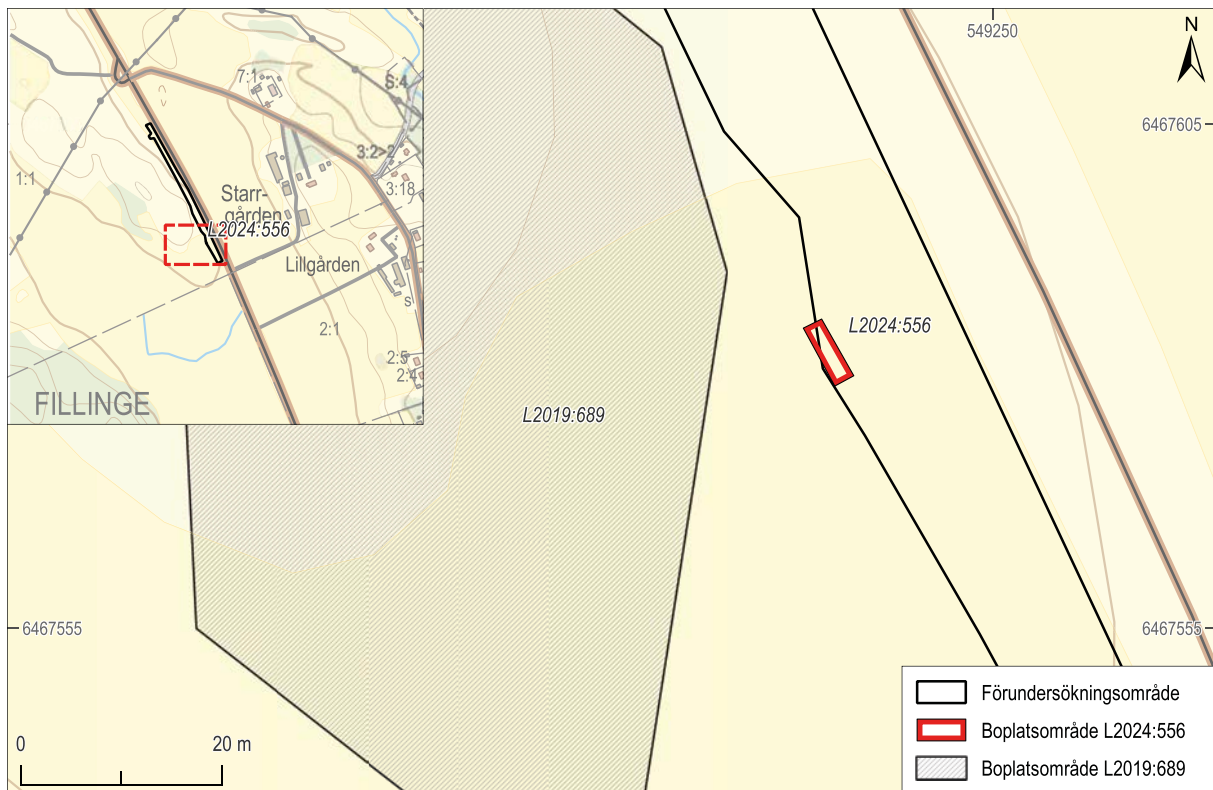
Inga analyser genomfördes. Då det inom aktuell förundersökning endast påträffades tre anläggningar kommer dessa ej att dateras separat utan redan

utförda dateringar från utredningen 2018 i kombination med fornlämningsmiljön bedöms som fullgott underlag avseende lämningarnas tidsställning.

MÅLUPPFYLLELSE OCH FÖRÄNDRING I KULTURMILJÖREGISTRET

Syftet med förundersökningen var att avgränsa det sedan tidigare kända fornlämningarna åt öster inom planerat arbetsområde för ny vägbanan. Endast ett fåtal anläggningar framkom i det norra förundersökningsområdet. De framkomna lämningarna har registrerats som ett eget boplatsoområde (L2024:556) då

ingen schaktning utfördes på ytorna mellan boplatsoområdet L2019:689 och Trafikverkets arbetsområde (figur 12). I det södra förundersökningsområdet framkom inga indikationer på fornlämningar vilket ger bedömningen att angränsande fornlämningar här inte sträcker sig in i förundersökningsområdet.



Figur 12. Översiktsplan över ny utbredning av fornlämning L2019:689. Skala 1:1 500. Översikt skala 1:15 000.

Lämningsnr (KMR)	Lämningstyp	Tidigare antikvarisk bedömning	Ny antikvarisk bedömning	Undersökningsstatus	Beskrivning av lämning
L2024:556	Boplatsoområde	Nyregistrering	Ingen antikvarisk bedömning.	Helt undersökt	Boplatsoområde, 6,4 x 2,1 m (NNV-SSO), bestående av två stolphål och ett störhål. Stolphål diam 0,5 m, störhål diam 0,4 m

Figur 13. Förundersökningens resultat.

REFERENSER

Litteratur

LUNDGREN, R. 2019. *Arkeologisk utredning längs RV 35. Objekt XIII – XX. Riksväg 35 mellan Sandtorpet och Rösten Bankekinds och Grebo socknar Linköpings och Åtvidabergs kommuner Östergötlands län. Arkeologisk utredning etapp 2.* Östergötlands museum, Rapport 2019:7

SVARVAR, K. & PERSSON, A. 2011. *RV 35 Linköping – Åtvidaberg Delarna Linköping - Fillinge och Fillinge - Åtvidaberg Linköpings stad samt Landeryds, Vårdsbergs, Bankekinds, Grebo och Åtvids socknar Linköpings och Åtvidabergs kommuner Östergötlands län. Arkeologisk utredning etapp 1.* Östergötlands museum, Rapport 2011:45

Digitala källor

Kulturmiljöregistret (KMR)
Riksantikvarieämbetets söktjänst (Fornsök) med alla kända registrerade fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar i Sverige
<https://app.raa.se/open/fornsok/>

BILAGA 1. SCHAKT

Schakt-nr	Typ	Storlek (m)	Area (m ²)	Djup (m)	Beskrivning	Kontext	Lämnings-nr (KMR)
3084	Schakt utan indikation	33x1,2	39,14	0,2-0,5	Övre skikt av fruset ploglager, därunder undergrund i S av lera som mot N övergick i lerig silt och silt. I norra delen enstaka större stenar. I matjorden enstaka tegel och porslin.		
3114	Schakt med indikation	35,5x1,2	45,74	0,2-0,5	Övre skikt av fruset ploglager, därunder undergrund i S av lera som mot N övergick i lerig silt och silt. I norra delen enstaka större stenar och två mörkfärgningar samt ett störhål. I matjorden enstaka tegel och porslin.	3121, 3128, 3134	L2019:689
3145	Schakt utan indikation	8x1,3	9,69	0,2-0,3	Övre skikt av fruset ploglager, därunder undergrund av morän och centralt berg.		
3159	Schakt utan indikation	6,5x1,2	7,79	0,3-0,4	Övre skikt av fruset ploglager, därunder undergrund avsiltig morän och centralt i schaktet berg.		
3165	Schakt utan indikation	9x1,3	12,54	0,3	Vegetationsskikt av gräs därunder tunt humuslager följt av undergrund av morän och berg i centrala delen av schaktet.		
3169	Schakt utan indikation	3,5x1,1	3,83	0,4	Vegetationsskikt av gräs därunder humuslager 0,3 m tj följt av undergrund av morän och enstaka större stenar.		
3173	Schakt utan indikation	8x1,1	9,15	0,3	Vegetationsskikt av gräs därunder tunt humuslager följt av undergrund av morän och enstaka större stenar.		
3187	Schakt utan indikation	4,5x1,1	5,23	0,3-0,5	Vegetationsskikt av gräs därunder humuslager 0,2 m tj följt av undergrund av lerig morän och enstaka större stenar.		
3191	Schakt utan indikation	4x1,2	4,97	0,3	Vegetationsskikt av gräs därunder humuslager 0,2 m tj följt av undergrund av morän och berg.		
3195	Schakt utan indikation	4x1,2	4,54	0,3	Vegetationsskikt av gräs därunder humuslager 0,2 m tj följt av undergrund av berg.		
3199	Schakt utan indikation	4x1,2	4,54	0,2	Vegetationsskikt av gräs därunder humuslager 0,2 m tj följt av undergrund av berg.		
3207	Schakt utan indikation	3x1,2	3,74	0,3	Vegetationsskikt av gräs därunder humuslager 0,2 m tj följt av undergrund av berg.		
3211	Schakt utan indikation	19x1,2	22,7	0,2-0,4	Vegetationsskikt av gräs därunder humuslager 0,2 m tj följt av undergrund av lerig silt.		
3229	Schakt utan indikation	8,5x1,2	10,67		Vegetationsskikt av gräs därunder humuslager 0,2 m tj följt av undergrund av lera med inslag av småsten.		
3233	Schakt utan indikation	4x2,0	8,01		Vegetationsskikt av gräs därunder humuslager 0,2 m tj följt av undergrund av lera med inslag av småsten.		
3237	Schakt utan indikation	16,5x1,1	18,59		Vegetationsskikt av gräs därunder humuslager 0,2 m tj följt av undergrund av lerig silt.		
3308	Schakt utan indikation	20x3,0	62,53	0,4	Övre skikt av fruset ploglager, därunder undergrund av lera som i norra delen övergår i silt. Dike (3312) i NV-SO riktning, fyllning av matjord. Stenigare parti i schaktes södra del. I matjorden enstaka tegel och porslin		
3316	Schakt utan indikation	14,5x2,5	37,4	0,4	Övre skikt av fruset ploglager, därunder undergrund avgrusig morän och silt som i norra delen övergår i silt. Fleura diken O-V riktning, fyllning av matjord. Rund mörkfärgning 3326, stenlyft?		

Bilaga 1. Schakttabell, forts.

Schakt-nr	Typ	Storlek (m)	Area (m ²)	Djup (m)	Beskrivning	Kontext	Lämnings-nr (KMR)
3350	Schakt utan indikation	12x1,3	16,34	0,3-0,4	Övre skikt av fruset ploglager, därunder undergrund av sand som i södra delen övergår i grus. Dike (3354) i O-V riktning, fyllning av matjord. I matjorden enstaka tegel och porslin		
3358	Schakt utan indikation	8x1,1	8,96	0,3	Övre skikt av fruset ploglager, därunder undergrund av grus som i norra delen övergår i fin sand. Ett dike O-V riktning, fyllning av matjord.		
3362	Schakt utan indikation	12x1,3	16,74	0,3-0,4	Övre skikt av fruset ploglager, därunder undergrund av lera och silt samt enstaka större stenar.		
3366	Schakt utan indikation	9x1,3	11,35	0,3	Övre skikt av fruset ploglager, därunder undergrund av lera och silt samt berg i NO delen. I matjorden enstaka tegel och porslin		

BILAGA 2. KONTEXTER

Kontext-nr	Typ	Storlek (m)	Diameter (m)	Höjd/djup (m)	Beskrivning	Schakt	Lämningsnr (KMR)	Undersökningsstatus
3121	Störhål	-	0,4	0,2	Rund mörkfärgning och i sektion vertikala väggar med rundad botten. Fyllning av humös silt med enstaka inslag av träkol.	3114	L2024:556	Undersökt och borttaget
3128	Stolphål	-	0,5	-	Rund mörkfärgning. Fyllning av humös silt med enstaka inslag av träkol	3114	L2024:556	Undersökt och borttaget
3134	Stolphål	-	0,5	-	Rund mörkfärgning. Fyllning av humös silt med enstaka inslag av träkol.	3114	L2024:556	Undersökt och borttaget



Rapporter från Arkeologikonsult 2024:3667